

DO
ROVINCIAL

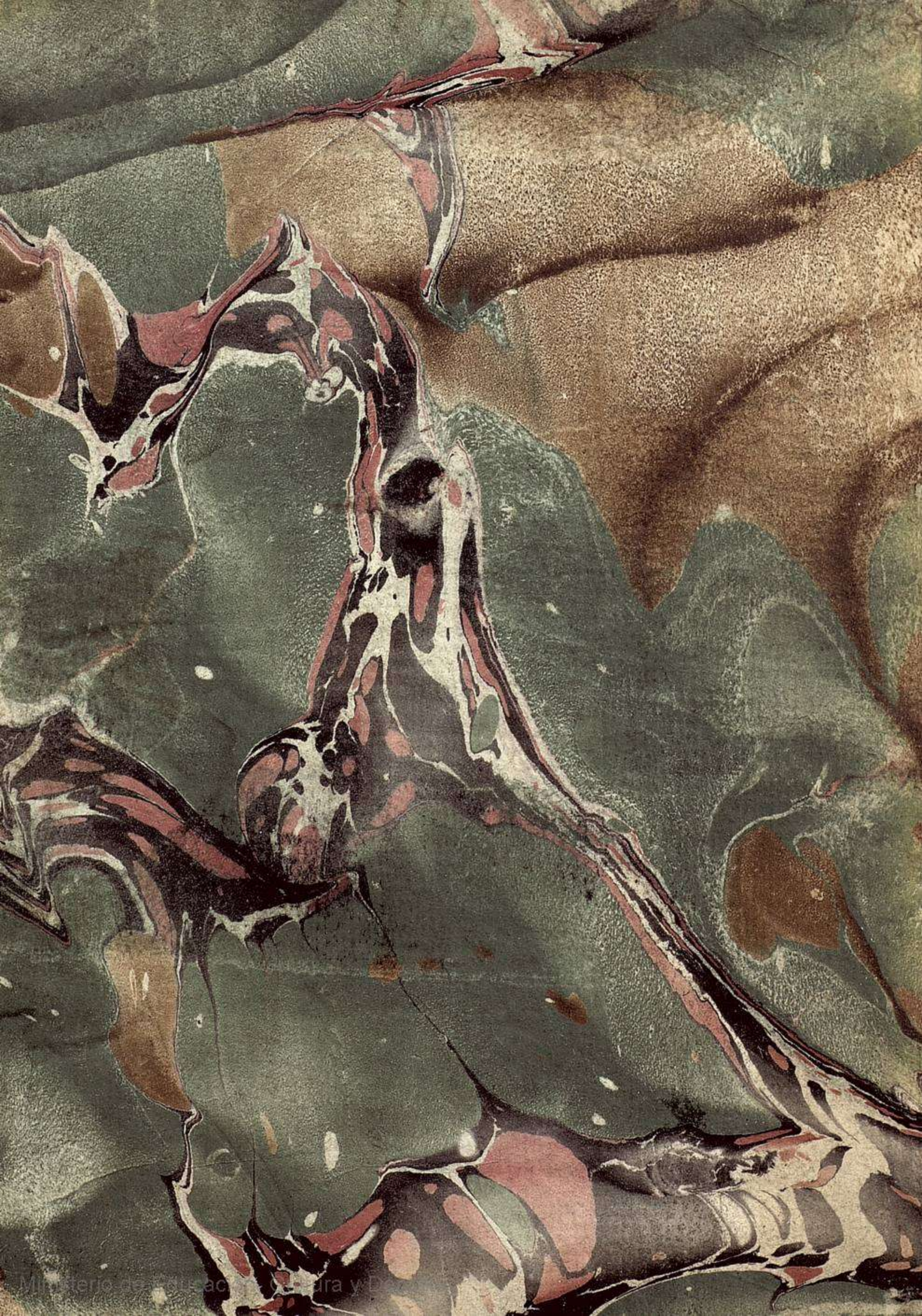
Handwritten notes:
12/20/07
10/07

Handwritten:
4

TOLEDO
BIBLIOTECA PROVINCIAL

Sala *Reservada*

Número *734*

+ Sala Reservada Est. 17 Sala 4.

T. 147790

CBAA95760

R 376061

Petri Corbelini Cenomani Aureum de diuino
Misse Sacrificio Opusculum: Sacerdos
tibus omnibus perutile secundum
antiquam Summorū
pontificum institu
tutionem.

Eiusdem ad suum Alanum Karpz erum de perfidorū He
reticorum confutatis Opinione Libellus Elegantissimus:
vana & futilia Heresiarcharum refellens deliramenta.

Gloria fit maior parua per Inuidiam.
Ille miser certe est: qui caret inuidia.

Tenale prostat hoc opus in taberna libraria fidelissimi b
bliopole Eustachij Marecalli in vico Portarictis.

Petrus Corbelinus Tristādo Sustrio Civilis / r Pōtifi-
cū iuris Cōsultissimo: curieq; supreme Tolosane Sena-
tori meritissimo. S. D. P.

¶ Ite ego sum apud me Tristāde integerrime: quum
mecū frequētes superioris āni calamitates (quas
forti animo pertuli: quasq; fautoribus et dijs / et
hominibus fortiter superavi) tacitus repeto.
Nam q̄ta penitudine me ductū putes: q̄ Parrhi-
sios (que regia apud nos ciuitas / philosophic / et
musarū parēs alma / r nutritrix ātiquas studio superat Athenas)
Patriā (de qua Duidi⁹ in pōto. Nescio qua natale solū dulcedis
ne cunctos ducit) et immemores non finit esse sui) Amicosq; / et
parētes qui: vt ait Plato: r post hunc Cicero) ortus nostri par-
tem sibi vendicant: quib⁹ quoq; inuitis huc me appuli: relique-
rim⁹. Quum enim Cenomanis. 4. idus iunias: r prius Parrhi-
sis. 9. Kal. Maias soluissē anno nostre salutis. 15. 22. essemq;
. 5. Kal. quintiles hāc urbem ingressus lassitudine pene deficiens
r solis vredine flaccidus: Peste tandem epullulāte / Maserias
apud sustates aduolaui. Ubi quū aliquot diebus regissem: tam
diriter me est adorsa quartana febris (que mihi annua fuit) 6.
Kal. Septēbres: vt fere longa egritudinis / et doloris exacerba-
tione veratus omnino desperauerim. Eterum eius mali do-
lencia miseriter turbatus / hic paccatioze iam reddita aeris cle-
mentia. 15. Kal. Nouemb. quodam meo discipulo Alano Kar-
paeno (cuius ingeniū nō minoris faciebā: q̄ Platonis ingeniu⁹
faceret Antimach⁹: ego eū enim familiariter edocebā) comita-
tus / huc reuerti ad Paschalē sedēbatiū: a quo huc fuerā accersi-
fitus: qui me pallida facie / et capcrata: vt solent qui monstri
aliquid intus alunt: excepit / nullo dignat⁹ alloquio. Postridie
vero me minabūdis ī mortē vsq; verborū taratātaris primo dis-
luculo salutauit: sua Battologia terrere arbitat⁹. Qui quū in
oculis meis animū meū legeret: meq; (si permisisset) domū exire
oīm maxime appetētē: mititer magis cepit mulcere: ac subblā-
diri. Nihilominus tñ. 8. Kal. februaras (q̄ forte iniquo paterer
animo suos cōcubicularios a vili quodā mācipio increpari) ma-
xima scholasticorū omniū querimonia me dimisit. Nec id ipune.
Flā (sic dū voluerūt) a lite decidit. Si ergo a febrī illa incolumis
r sospes diuino p̄sidio resurrexi: a lite victor euasi: mee q; spontis
oīno iā mihi videor: ne me⁹ ocio flaccesceret anim⁹: hec nūc scribe-
re: ī lucēq; hoīz nasis odorāda emittere volui. Te quoq; Symnas-
tice rei Tolose p̄one fidelis (q̄ me r alloq̄o / r mēsa tua aliqñ di-
gnat⁹ es) in p̄onū r tutorē admittere Vale: r me ama. Tolose.

**Petrus Lorbelinus yuonikarpaeno Tiro Censure
vtriusq; doctori. S. P. D.**

Dippasus Metapōtinū quū esset Pythagoricoꝝ oīm dis-
sertissimis / doctissimisque: veritū a deo fuisse obtrectatoꝝ
calūniā memorie proditū est mei amātissimc yuo: vt (aus-
thore Demetrio) nihil nobis scriptū reliq̄rit. Hic sciebat profe-
cto neminē eruditorū / r illustriū in literaria palestra viroꝝ: ab
invidorū venenis illesum vnq̄ extitisse. Uix em̄ reperias literas-
ture politioꝝ cādidos: q̄ a flagello / vibicibusq; Theonis oīno
exptes euaserint. Nō igit̄ maledici nebulones (scio em̄ obtrecta-
tores mihi nō defuturos) sunt formidādi: quos q̄ metuūt: nihil
literis cōmēdare audēt. Sed eoꝝ poti⁹ inuidētia (qđ sibi multū
profuisse aiebat Rauis⁹ Textor: cuius aīa celos inhabitet: meus
nō penitēd⁹ preceptor) nobis vice calcaris esse debet: qđ ad maio-
ra sp̄ animos n̄ros accendat: excitet: surrigat. Et illud in ore est
oīm / Sine inuidia virtutē marcescere. Quare eū miserrimū esse
dicebat Seneca: cui nemo inuideret. Et Plautus Miserorū est
(inquit) vt maleuolētes sint: atq; bonis inuideāt. Nec ab re Sy-
monides interrogat⁹ (quod etiā Themistocles) cur inuidos nō
haberet: respōdisse fertur: qz nihil feliciter vnq̄ gessisset. 3āq; fes-
re oēs in eā sententiā pedib⁹ eunt: Cantharides (vt in adaḡis
nostris enunciātū est) non nisi letiorib⁹ in nasci frumētis: r rosas
non nisi viridioribus. Verū enim uero si forte mihi vitio detur: et
presertim ab oscitātibus / et ociosis: qui torpedine nimia fauces
habent araneantes: quiq; in alienis scriptis ingeniosi videri
volunt: r Strabones: in suis vero sunt Andabate: r illis dum ta-
rat inuidēt: quib⁹ esse r virtute / r ingenio pares desperāt: qđ ego
pusillus athleta pleraq; ex alioꝝ tabernis i officinā meā cōtras-
gerim: qđ vel parū messis id n̄ra incude fabricatū sit legentib⁹ al-
laturū. His ego respōdēdū esse censeo: non quod Timon Athes-
niēsis (qđ esset osor hominū / Misantropos dict⁹ cognomēto) i
Epytaphio reliquit: Dylector te male perdāt: sed qđ Horatius
in arte. Sudes multū: frustra q; labores / Ausus idem. Aut saltez
quod delphicum monet oraculum. Cognosce te ipsum: cum illo
Persij. Tecum habita: et nois qđ sit tibi curta suppeller. Pus-
gnent in me maleuoli atramento / et calamo: non autem lin-
gue procacitate: meq; absentē (quem presentem timerent) desis-
nāt demorsicare. Pusilli ei ē animi r timidi i absētē ferocire. Sat
profecto cōstat vulturios quosdā Tenebrīdes / r nugiuendulos
famigeratores (quoz oīs susurrāmēta nō pluris sum facturis:

A ij

¶ ventris crepitum) putido naso rebus insidiari meis. Qui si de
 me bene sentirent: consulescerent / herbam porrigentes. Nec in
 eorum albo annumerari velim: qui omnia in ore habent: quo-
 runq; lingua tintinabuli instar et nole semper crepitat. Quos
 si audias suorum verborum Meandris / & Labyrinthis intona-
 re: Cicerones: Plynios: vel Cesares esse omnino / dixeris. Hi ve-
 ro si ad certamen calami vocentur: quos bone Juppiter Caco-
 zelias: quot soloecismos: quot sciolorum triviales nugas: quot
 deniq; Barbarophomias repies: Sz de his hacten⁹. Hos ergo
 super Adisse sacrificio cōmentarios (ne forte ocio languerem)
 Calcographorum typis cōmittere volui quo disertissime: tibiq;
 nuncupatim (qui in nullis vnq; mihi defueris) offerre: quē ad-
 modum & olim libellum de componendis orationibus Alexan-
 dro magno Aristoteles: & Jullius pollux de rerū vocabulis opus-
 sculum Commodio imp. Roma. que magni muneris locovterq;
 duxit. Hec igit hylari fronte suscipias. Vale: & me ama: vt facis.

¶ Alanus karpaenus

patruo suo quoni karpaeno vtriusq; iuris pro-
 fessori celeberrimo Salutem.

Quis nutabūdus hesitavi mi patre clarissime: q̄naz
 ad te nunc scriberem. Nam mihi memoria mecum
 repetenti multifarias: que scribi possent: farras-
 gines tot occurrunt: vt ex diuersa contrario-
 rum supellectile omnino confundatur animus.
 Illud tamen imprimis idoneum mihi visum est: si te aliquo gra-
 titudinis specimine: tui recordationis monumento / salutarē.
 Necdum enim illius xenophontis (qui vulgo Attica musa dict⁹
 est) sum oblitus: hominem animalium omniū in suum recto-
 rem / & custodem esse ingratiissimū. Itaq; ne forte tibi ex eorū nu-
 mero viderer: qui me & rexeris: & perinde ac teipsum custodieris:
 ad te nunc calamū flectere volui: q̄ non me lateret rigidis oim
 calculis damnari ingratiitudinem: seuerissimeq; omnium apud
 Persas in ingratos animaduerti. Hoc autē feci a Petro Cor-
 belino recōdite discipline viro: & plus in recessu: q̄ in fronte pro-
 mittenti (quo etiam preceptore me nuper vsum fuisse gaudeo)
 persuasus. Eum si non vehementer amē: ingratus essem: a quo
 (credo) nihil mihi frustra expetendum esset. Tu hec leges: quuz
 per ocium tibi licebit: nominq; & tuo & meo dicatur opus sereno
 vultu capies. Vale: Tuumq; nepotem ama.

De hoc vocabulo Missa. Cap. 1.

Missa quandoque dicitur illud quod fit in sacrificio ab introitu usque ad offertorium: tuncque dicitur a mittē quod tunc mittantur Catecumini foras. Unde antiquus perlecto Evangelio Diaconus supra pulpitu sic clamare solebat: Creāt Catecumini foras. Sūt vero hi qui in fide instructi sunt / nondum tamen baptisati. Bebelius mavult eos esse: qui in fide instructi sunt: siue sint baptisati siue non. Dicitur alio modo Missa totum officium ab initio usque ad finem: quum dicit. Ire missa est. Sed ne forte insurgat admiratio vocabuli: id nec grecum: nec latinum est: sed hebraicum. Nam latine sacrificia / vel corporis Christi celebrationes dicuntur. Audi Philelphum. Et illud etiam addiderim non satis latine: aut literate Leonardum Aretinum: pogiūque nominasse missarum solennia: que a Grecis αἱ τοῦ Ἰησοῦ λητουργίαι liturgie: hoc est supplicationes / operationes / aut orationes operative: a nostris vero celebrationes corporis Christi nominantur. Missam Beatus Petrus Apostolus omnium primus dicitur celebrasse Antiochie (ait Hugo) Item de conse. c. Jacobus. di. i. dicitur quod Jacobus frater domini: cur primum credita est Hierosolimitana Ecclesia: et Basilius Cesariensis Episcopus tradiderunt nobis Missae celebrationem. i. misse celebrande ordinē (ait glos.)

Missa quando celebranda. Cap. 2.

Non licet noctu sine urgente necessitate: nisi in die natali dñi / et resurrectionis / missam celebrare. Qui em̄ missam ante auroram ijs duobus demptis celebrat: videtur peccare etiam mortaliter: inquit Angelus in ver. Missa. §. 42. ar. ii. di. in his.

De triplici Missa in Natali Christiano. Caput. 3.

Telesphorus natione Grecus: qui cepit anno dñi. 439. nocte natalis dñi tres Missas celebrari instituit. Primam in dimidio noctis: quando scilicet natum est verbum. Secundam illucescente iam aurora: quando filium virginis inuiserunt pastores. Deinceps tertiam in tertia: quum ante tertiam interdictum esset tale mysticum: quod tunc humane nature prima lux affulserit. Adicitur et alius sensus mysticus: ut triplici actu non vni gentium status significet. Primus qui sine lege fuit: quum fuissent omnia tenebris circumfusa. Lucis alter et tenebrarum particeps: quum post legem latam fuit aliqua dei opt. max. agnitio: sed nondum plena. Postremus gratie est: cui sol verus. i. lux veritatis affulsit.

Missa qd e Nota more antiquoru.

Catecumini. Bebelius.

Missa hebraicu vocabulum.

Philelp9. Tarantur Leo. Aretinus et Pog. Quis primus missas celebravit. A qb9 misse celebrande ordo.

Missam celebras ante auroram peccat mortalit

Tres misse in die Natali dñi a Telesphoro institute.

Sensus de triplici officio mystic9

De confessione sacerdotis. Cap. 4.

Institutum
Damasi.
Institutum
Urbani.

Iustus sacerdos ad altare p[ro]fiteri debet: ex institutione **D**amasi natione Hispani. Ne quis vero sacerdotē alienū absoluat sine consensu proprii sacerdotis instituit **U**rbanus generaliter. de pe. di. 5. Cap. Placuit.

De his que debet habere Sacerdos celebraturus. Cap. 5.

Sine quibus
non potest sacer
dos celebra
re.

Celebraturus sacerdos habere debet ignē/mappas duas/
Calicem/corporalia/altare lapideū/missale/hostiā azi
mam/vinum & aquam.

De lumine in Altari. Cap. 6.

Ignis in al
tari.

Sacerdote celebrante ignis in Altari esse debet. **J**oā. 1. Erat
lux vera: que illuminat omnē hominē veniētē in hūc mū
dū. Et de celebra. missa. Cap. vlti. dicitur q[uod] sacerdos sine
igne punitur. **L**eui. 6. Ignis in altari meo semper ardebit. Ille
ignis etiam sub aqua vixit. 70. Annis tempore **B**abilonice cas
ptiuitatis. 2. **M**achab. 1. qui extinctus fuit ab **A**nthiocho v[er]de
te sacerdotiū **J**asoni: vt dicit **A**ug. 1. q. 1. sicut **E**unuchus.

Antiochus
sacerdoti
venditor.

De Calice: & eius materia. Cap. 7.

Calix si non
aureus vel
argenteus: sit
saltem sta
gneus.
Calix ere
Calix lapi
deus.
calix ligne
Calix vitre
Beatus **E**ru
peri **T**olo
sanus eps.

Calix domini cū patena si non ex auro omnino: ex argen
to fiat. Si quis autē tam pauper est: saltem vel stagnēū
calicem habeat. De aere vero vel auricalco non fiat. **O**b
vini etenim virtutem eruginē faceret: pariterq[ue] vomitū & nau
seam prouocaret. **N**ec conuenit lapideus **C**alix: propter inepti
tudinem: nec ligneus/propter porositatē: nec similiter vitreus
vel **C**ristallinus propter fragilitatem. **D**icit tamē **H**ieronymus
in epistola ad **R**usticum/de vita monastica: q[uod] sanctus **E**xupes
rius huius **T**olose quondam **E**piscopus/corpus domini in cas
tastro vimineo. i. de viminibus factus: & sanguinem in vitro por
tabat. **S**ed ne id post fieret propter superius adductas rationes
vetitum fuit. **Q**uod etiā videtur annuisse **U**rbanus primus natio
ne **R**oma. qui incepit anno domini. 227. **I**nstituit namq[ue] vasa sas
cra fieri saltem argentea. **A**ntiquatū quoq[ue] est **Z**epherini. 16. pō
tificis decretum: qui aliquando instituerat/vt consecratio diuis
ni sanguinis i vitreo vase: non in ligneo: vt antea: fieret. **C**autūq[ue]
ne i ligneo vase sacerdos sacra tractaret: raritate materie: qua
sacramentum imbibitur: neq[ue] in vitreo: quia fragile sit vitrum:
neq[ue] in metallo ignobili: propter tetrum saporē quo imbuitur:
sed in auro/vel in argēto: aut (si vtrūq[ue] desit) in stagno. **N**ec de
bet homo huiusmodi vasa nisi sacrorum minister manib[us] t[er]re
gere: ex instituto **S**otheris natione **C**ampani: qui incepit anno

Institutum
Urbani pri
mi.
Zepherini
pape aboli
tū decretū.
de vitreo ca
lice.

Sotheris i
stit.

domini. 175. Quod etiam Bonifacius primus anno dñi. 425. Et illud Sixto pleriq; ascribūt: q̄ (vt illi) feminas moniales omnino a sacramentis arceri voluit.

Bonifacij & Sixti.

De Corporali: & eius materia. Cap. 8.

Corporale Syluestri primi institutum.

Corporale illud lintheum vocant: super quod sacra recūbit hostia. Quod nō de serico: s; de lineo p̄ano purissimo & cādidissimo/nulloq; colore intincto fieret: statuit Syluester primus natione Roma. qui incepit anno domini. 230. Quod etiam Sixtus instituit.

De Altari: & eius materia. Cap. 9.

Altare lapideum. Altare Petri ligneum. Syluestri institutio. Moe altaris inuentor. Abraham altari vsus.

Altare super quod fit diuinum sacrificiū (si potest) lapideum esse debet. In templo tamē Lateran. Rome adhuc seruatur altare ligneum Petri: quo vtebatur (vt volunt) quum sacrificaret: ob eius reuerentiam. Sed papa Syluester post statuit nullum fieret/nisi lapideus: quod seruatur in diuitibus templis. In sacellis enim tenuioris prouentus plerūq; lignea sunt altaria. Altaris vsus porro primū Moe ferunt inuenisse. Gen. 8. Edificauit Moe altare domino. Deinde vsus altaris Abraham in oblationibus habuit.

De Vestimentis Sacerdotū in Altari. Cap. 10.

Stephani primi institutio. Unde ritus sacrarū vestium.

Vestimenta sacerdotum in altari & honesta & sacra esse debent: quod instituit Stephanus primus natione Roma. qui incepit anno domini. 358. Assumptus est quoq; sacrarū vestium ritus partim a veteri testamēto partim a patrib; noui testamenti. Nam dñs precepit Moyse vt faceret Aaron sacerdoti & filijs vestes sanctas in gloriā & decorem: vt sic induti sacerdotio dignius fungerent. Vestes sancte porro sunt Amictus/Alba/Cingulum/Manipul; Stola: siue Orariū/Casula: siue Planeta. Adūt nōnulli Calciamēta. Que quidē oīa sancta esse debēt: cingulo & calciamētis exceptis: que nō benedicūtur de consuetudine: s; m Richard. in. 4. dist. 13. ar. 3. q. 4.

Mōia vestimentorū sacrorum.

Richard 9.

De Litania: quā vulgus processionē vocat. Cap. 11.

Litania nō Letania.

Litania/nō Letania (vt perperā vulgo receptū est) debet enūciari: etiā penultima syllaba lōga: vt nō obscure dat intelligi in Grecis. Ita em apud eos legit λιτανεια. Uñ Hieronym; sup zachariā. Holda interpretatur deprecatio domini: quod grece significantius dicit λιτανευσις: Valetq; apud Latinos: q̄tum supplicatio. Adamercus autem vicennēsis Ep; scopus tempore Leonis primi statuit primus supplicatio nes: quas Greci Litantias: Vulgus processionem: ob crebros:

Adamerc; Litantias instituit. Gallia terre motu verata.

Cruz & Vexilla in litania. Comparatio.

et frequentes terre motus: quibus tum Gallia nostra diriter vexabatur. Quod et Gregorio primo multi attribuunt. Quum autem supplicationes celebrantur: precedunt Cruz et vexilla: et Campanae pulsantur. Nam sicut terrenus rex in exercitu suo regali habet insignia: quibus ab hostibus possit cognosci: tubas scilicet et vexilla: que premitit ad pugnam iturus: sic rex regum in Ecclesia Campanas pro tubis: Cruces/sanctorumque imagines pro vexillis habet contra nature humane hostes Lacodemonas.

¶ De introitu Missae. Cap. 12.

Officium: siue Psalmos David ad introitum Missae dicitur instituisse Celestinus papa natione Romanus. qui incepit anno domini. 427.

¶ Tribus linguis celebratur Missa. c. 13.

Celestini pape institutum.

Deus tribus linguis in missa laudatur.

In Missa deum laudamus tribus linguis: Latina/Greca/et Hebraica. Kyrie enim et Eleyson greca sunt. Alleluia/Sabaoth/Osanna/et Amen Hebraica: et reliqua Latina. Et hoc in memoriam Christi passionis: cuius in cruce titulus a Pontio Pilato tribus linguis factus fuit/Jesus Nazarenus rex iudeorum. De his autem vocabulis Kyrie/Eleyson/Sabaoth/Alleluia/Osanna/et Amen suis locis dicetur.

¶ De Kyrie Eleyson. Cap. 14.

Pater et spiritus sanctus eiusdem tantum nature.

Error Polilionis Macedonij heretici.

Christus alterius nature quam pater. Heretici Eutyoches/Marianus/Photinus/Theodorus/et Acephali.

Beati Gregorii institutum.

Kyrieleyson in usu doctorum est.

Kyrie Eleyson. i. dñe miserere.

Dicitur novies Kyrie Eleyson: ter ad patrem Kyrie Eleyson: ter ad filium Christe Eleyson: et ter ad spiritum sanctum Kyrie Eleyson. Ad patrem igitur et spiritum sanctum eodem verbo dicitur Kyrie eleyson: quia pater et spiritus sanctus sunt eiusdem tantum nature. Quod est contra errorem Polilionis Macedonij heretici: qui putavit spiritum sanctum nihil habere commune cum patre et filio: falsus tamen filium patri similem. Ad filium autem dicitur alijs verbis Christe Eleyson: quia Christus est etiam alterius nature. Contra heresim Eutyochis Constantinopolitani/Manetis Persae/Mestorij Germanici presulis Constanti. Pauli Samosatani/Photini Smyrnei episcopi/Theodori Coniarij: et Acephalorum: qui omnes duas in christo naturas inficiabantur/et negabant: quod (ubi de heresiarchis) diffusius dicetur. Ut vero novies cantetur in Missa/Kyrie Eleyson sexies: et ter Christe Eleyson instituit Beatus Gregorius: et hoc a clero tantum et publice: quod prius apud Grecos simul a clero et populo cantabatur. Sylvester porro illud de grecis assumpsit. Nec dicendum est cum indoctis Kyrieleyson. Sunt enim duo vocabula septem syllabarum: Kyrie trium/et Eleyson

4. Hec duo vocabula aliud significare q̄ Domine miserere ple-
riq; autumant/miraculo persuasi. Legitur eniz Basilio Kyrie
Eleyson in clamante/portas ciuitatis Papien. rianuas tem-
pli Ticinien. sua sponte apertas patuisse. Itē quum Beat⁹ Se-
minianus Kyrie Eleyson clamaret ad deū: quinq; reges cōuersi
sunt in fugā. Ideoq; aliud forte significāt q̄ Domine miserere.

Admiranda
duplex.

De Gloria in excelsis deo. Cap. 15.

Dicit Kyrie Eleyson ex institutione Telesphori sacerdos
dicit hymnū Angelorū Gloria in excelsis deo: in quo res-
presentatur Angelus ille magni cōcilij: qui in Christi na-
tuitate gaudiū pastoribus nunciatis dixit. Gloria in altissimis
deo. Quod olim dici solebat in Missa cū his verbis. Et in terra
pax hominibus bone voluntatis. Nam (vt notat Sauffredus
Boussardus/meus cōterraneus/Parrhisiensis quondā Can-
cellarius: rarū Theologie iubar) que sequūtur ab Hylario Pis-
ctauensi dicūtur fuisse addita. Inno. 3. dicit illa a Telesphoro pa-
pa apposita fuisse. Alij vero a Symacho pontifice natione Sar-
do: qui fuit anno domini. 500. qui etiam statuit hymnum istuz
diebus dominicis/r in martyrū natalicij decātari. Bethleem
Episcopus ex abusu (quoniā hic hymnus in Bethleem primū
decantatus est) etiam cātat pro defunctis: quod in Ecclesia las-
tina non solet fieri.

Telesphori
institutū.

Sauffred⁹
Boussard⁹.
Hylari⁹ pi-
ctauien.
Telesphor⁹
Symachus
r ei⁹ institutū
Bethleem
Episcopus

De hoc vocabulo Alleluia. Cap. 16.

Alleluia vox est hebraica: significatq; Angelorum gau-
diū/r beatorum in eterna felicitate letantiū. Ideo ma-
gis frequēs Paschali tēpore cantatur: quo Christus re-
surgens/eiusdem beatitudinis spem nobis tribuit. A septuage-
sima vsq; ad Pascha non cantatur Alleluia: quia tēpore tristi-
tie in Ecclesia dei non conuenit cantus letitie. Bis autē dicitur
Alleluia: semel in principio: r post i fine resumitur: semel scilicet
pro laude dei in ciuitate celesti. Unde Apoc. 19. Audiuī voces an-
gelorū dicentiū Alleluia. r sequitur. Et iterū dixerunt Alleluia.
Et ex illo videtur prodysse ritus in ecclesia: vt bis diceretur Alle-
luia: vt dicit Lyra. Alleluia autē a varijs varie exponitur. Lyra
Apoc. 19. Alleluia tres sunt dictiones apud hebreos. Alle ver-
bū est imperatiui modi: r significat laudate: Lu nomen: yia Do-
mini. i. Laudate nomē domini. Christ. Al. i. saluū. Le. i. me. Lu. i.
fac. yia. i. Domie. Inno. Psal. 12. sic. Alleluia est Laudate puer-
ri dominum. Hierony. Alle. i. cantate: Lu. i. laudē: ya. i. ad dñz.
Hylarius. Alle. i. lux: Lu. i. vita: yia. i. salus. Greg. Alle. i. pater:

Alleluia
quid.

Quare bis
cantatur
Alleluia.

Varie Alle-
luia exposi-
tiones.
Nicolaus
de Lyra.

Chrisosto-
mus.
Innocētius
Hieronym⁹
Gregorius.

W

Damasus
Alleluja cá
tari instituit.

Gregorij i
stitutum.

Greg. Am
bros. et Se
lasi? officio
diuino mul
ta dedere.
Thermānus
Theutho.
Petrus cō
postellanus
episcopus.
Robertus
Gallia. rex.
Aq̄la Euā
gely. i. Joā
nes.

Anastasy i
stitutum.

Milites
euāgelium
audientes
stricto gla
dio.
Bonanētura.

Quā fides li
bera facta.

Primū Cō
ciliū apud
Niceam.
Symbolū
triplex.
Symbolū
Apostolorū.
Berson.

Qu. id est filius: yia. i. spiritus sanctus. Quum autē Damasus pa
pa Alleluja Rome cantandum instituisset more Hierosolimis
tanorum (quos ab Angelis accepisse audierat) et forte post Sas
cerdotum et Ecclesie incuria id penitus euauisset: beat⁹ Greg.
instauratum restituit: et suo tempore canendū precepit. Grego.
Ambrosius et Selasius precellentissimi orthodoxe fidei aucto
res composuerūt gradualia / Tractus / et Alleluja: et ad missas
cantari statuerūt. Sicut et Selasius dicitur ordinasse preces in
Missis / et a se: et ab alijs cōpositas. Multi enim multa condide
runt: et officio diuino applicuerunt. Thermānus Teuthonic⁹ ins
uentor Astrolabij / aliquas sequentias: ut Rex omnipotens: et
Sancti spiritus: et Aue Maria gratia: cū Antiphona: Alma res
demptoris. Petrus Compostellanus Episcop⁹ fecit illā. Sal
ue Regina. Et Robertus Galliarum Rex: Veni sancte spirit⁹:
et Hymnum: Chorus noue Hierusalem.

De Euangelio. Cap. 17.

Super Aquilam vulgo legitur Euangelium: que nobis re
presentat Joannem Euangelistarum principem. Id quū
legitur: stat populus audiens: nec sedet. Quod institutū
est Anastasy primi natione Romani: qui incepit āno dñi. 404.
et hoc ut ad fidem Christi tutandam: et Euangelium defendēdū
notetur promptitudo. Immo in aliquibus locis milites missas
audiētes quum legitur Euangelium: a vaginis suis gladios exi
munt et enses: se volentes ostendere paratos ad subeunda que
uis discrimina pro Euangelica veritate tutanda: si forsan insur
geretur.

De Symbolo: siue de tribus Symbolis. Cap. 18.

Symbolum sequitur Euangelium: et in Missa potiusq̄ in
alia hora canitur: quia tunc populus magis cōsuevit con
gregari (ait Bonanētura) et alta voce cantatur: quia ho
die fides patenter docetur: et predicat. Cepitq̄ liber fidei cursus
sub Constantino. Unde et sub eo primū ecclesie conciliū apud Ni
ceam celebratū est: vbi Symbolum (quod in Missa cantari so
let) cōpositum est. Triplex nāq̄ ponunt Symbolum: Symbolū
Apostolorū: Symbolū Niceum: et Symbolū Athanasij. Sym
bolū Apostolorū dicitur: quia fuerit ab Apostolis factū et cōpas
ctum ex conferentia et colloctiōe: quam inuicē et cū Maria dei
para habuerant (inquit Berson) q̄ post domini ascensionem
manserint illi in Hierusalē. 12. Annos cū mulieribus et Maria
semper virgine / meditantēs: quomodo perfidam Judeorū pos

sent reprobare pertinacitatē. Secūdū Symbolū vocat̄ Nicenū: q̄ in cōcilio Niceno factum fuerit. Lib. 10. Hyst. eccle. Cap. 6. et vocatur Symbolum patrū: estq̄ illud. Credo in vnum deum. 15. dist. Cap. 1. quod Damasus papa ex cōdicto concilij Cōstantis nopolitani instituit in Missa publice: et alta voce cantari. Quō etiam Marcus natione Roma. qui successit Syluestro: anno domini. 330. Vocatur autem Symbolum maius: tum q̄ a maiori Synodo / sc̄z Niceno: quod fuit maximū / et primū post Apostolos cōgregatū: Tum quia in maiore Missa cantatur lib. 10. Hyst. eccle. capitibus. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Dicunt etiā nōnulli ap̄d Grecos ab Eusebio Cesariē. iussu patrū Nicene Sinodi Symbolum illud scriptū fuisse: et compositū. Quod quum patribus datum fuisset: omnes pari voto laudauerunt: approbauerūt: nec quicq̄ detrahentes: nec addentes: nisi illud verū vero. Nam Arriani deum / filium: patrem vero deum verum predicabāt: inter filium et patrē differentiam asserentes. Quum igitur Euseb. tantum scripsisset deū de deo: addiderūt patres verū et vero: discētes: Deum verū de deo vero. Nec dicunt Greci / Qui ex patre filioq̄ procedit: sed tm̄ dicunt a patre: et hoc q̄ in fine illi⁹ Symboli sub anathemate p̄ cōciliū d̄r prohiberi: ne quis de fide trinitatis aliud dicere: vel p̄dicare audeat. Et Calcedonēse cōcilium apud eos celebratū / oēs Symbolū aliud h̄ntes anathematisatos putāt Greci. Cecutinerūt profecto multū: suāq̄ cecitatem demū cognouerūt in concilio Lugduñ. sub Gregorio. 10. Papa: et in concilio Basiliē. Tertiū Symbolū fuit Athanasij Alexan drini patriarche et Episcopi: qui rogatu Theodori imp. ad extir pandā hereticorum inualescentē perfidiam: et in dies magis ac magis pullulantē / dictum Symbolū edidit.

Symbolū:
Nicenum.
Symbolū
patrū.
Damasii in
stitutū.

Symbolū
maius.

Eusebi⁹ Ce
sariē. sym
bolū Nicae
nē cōposuit

Arriana se
cta.

Error Gre
corum.

Calcedonē
se Cōciliū.

Greci lati
nos falso pu
tant anathe
matisatos.
Lugduniē
se cōciliū.
Symbolū
Athanasij.

De partib⁹ Symboli Ap̄loꝝ: et quibusdā Symboli Niceni. c. 19.
In Symbolo apostolorū dicitur: Credo in deū: cōtra eos: q̄ dubitauerūt esse deū: qualis fuit philosoph⁹ Protagoras Abderites (vt vult Laertius) vel (vt maualt Heraclides) teius: de quo Cic. lib. 1. de nat. deoꝝ: dubitare se. Protagoras. Et cōtra eos: qui omnino nullū esse deum dixerunt: quales Diagoras Melius: idest ex Melio insula natus: qui vulgo Atheos: idest sine deo dictus est: et Theodorus Cyrenaicus. de quibus inibi Cicero. In Niceno. Credo in vnum deum: ad tollendos Gentiliū errores: qui putauerunt plures esse deos. Naz Zenomaus scripsit librum de falsitate oraculorum: vbi. 3000. deos in orbe

Protago
ras dubita
uit esse deū.
Diagoras
Melius A
theos dict⁹
negauit esse
deum.
Zenomaus
3000. esse
deos dice
bat.

300. Iuppi
tri.

terrarū haberi dicebat: idē ipsum ab antiquo Theodoro fuisse asser-
tū. Septimius porro Tertullianus in Apologetico cōtra Gen-
tiles. 300. ait Ioues: siue ut vocat Petrus Crinitus / Iuppitros
a. M. Tarrone enumeratos. Plura de his volens videre / legat
nostras Epyphillidas. Cap. de deis Gentilium.

Error Ari-
stotelis.

¶ Creatorem Celi et terre. Cap. 20.

Manichei
heresis.

Dec destruit errorem Philosophorū: qui dixerunt mūdū
fuisse ab eterno: et Manicheorū: qui putauerunt aliū Ce-
li: aliū Terre creatorem. Manicheus enim duo ponebat
principia: vnū simpliciter bonum: deū scilicet: quem dicebat pro-
duxisse celestes creaturas: aliud simpliciter malū scz diabolū:
a quo creaturas corporales dicebat creari.

¶ filium eius vnicum. Cap. 21.

Error Me-
stozij.

Unicus profecto est filius: non quod vnicus sit filius in quōtus
homo: et alius filius in quōtus deus: sed idē in duabus na-
turis deitate et humanitate: et tribus substantijs / deita-
te / carne / et anima. Unicus igitur est filius contra Nestorium
Germanicum Presulem Constantinopolitanū: qui duas per-
sonas in Christo assererat: duas negando naturas. In que est
celebrata tertia Synodus / Ephesina prima sub Theodosio iu-
niore: in qua determinatum est in Christo duas manere naturas:
et vnā personam. Per hoc destruitur etiam Sabellij error: et
eius sectatorum: qui asseuerabat Christum non esse dei filiū: nec
primogenitum omnis creature. Etiam et Marcionis: qui pari-
ter Christum dei filium negabat.

¶ Qui conceptus est de Spiritu sancto. Cap. 22.

Christus
duas h3 na-
turas.
Sabellij er-
ror.

Marcion
hereticus.

Error Iu-
deorum.

Error Ebio-
nis.

Dec naturali / nec virili operatione Christum fuisse cōce-
ptum ista lucide ostendūt. Contra Ebionitas: et huius
hereseos ducem Ebionem: qui putauit Christum purū
esse hominē / sine vlla deitate: natū ex Marie et Ioseph coitu.
Etiam contra Iudeos dicentes ex semine Ioseph Christū fuisse
natum. Nec minus in Symmachum vnum Bibliorum inter-
pretem: qui probare nitebatur ex Mathei Evangelio Christū
ex Marie et Ioseph concubitu fuisse natum.

¶ Natus ex Maria virgine. Cap. 23.

Error Iu-
deoz.

Error Sym-
mach. inter-
pretis biblio-
z.

Eutyches
hereticus.

Maria sumpsit Christus corporis materiā. Cōtra Eut-
tychem Constanti. qui negabat Christi carnem similem
esse nostre. Dicebat enim Christi corpus e celo descēdisse:
et in virginis vteruz: tanquā solis radios penetrasse. Et cōtra Va-
lentinianos dicentes Christū nihil de corpore Marie sumpsisse.

Valentinia-
nus error.

sed quasi per fistulam per eam transiisse.

¶ Passus sub Pontio Pylato / crucifixus / mortuus / et sepultus. Cap. 24.

Hoc vere indicat Christum veram carnem sensibilē et passibilem habuisse. Cōtra Apollinistas: qui falso arbitratī sunt Christum carne sensibili / et sensu caruisse.

Apollinista
rū casus.

¶ Secundum scripturas. Cap. 25.

Hec verba addita sunt in Symbolo Niceno. i. eo modo / eo ordine / et eo tempore quo predictū fuit a scripturis. Et hoc addiderunt patres ad articulum de resurrectione / qui fuit ad credendum magis difficilis.

Resurre-
ctio vix ad-
missa.

¶ Ascendit ad celos: sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Cap. 26.

Ancunt hec verba Donati Aphi natione insanum errorem: qui putavit filium esse minorem patre: et spiritum sanctum filio minorem.

Donati he-
resis.

¶ Credo in spiritum sanctum. Cap. 27.

Hec exprimitur tertia in Trinitate persona. Et in Symbolo Niceno ad interpretationem istius articuli plura adduntur: hec scilicet. In spiritum sanctum dominum / et vivificantem: qui ex patre filioque procedit. Qui cum patre et filio simul adoratur: et conglorificatur: qui locutus est per prophetas. Et hoc propter quasdam hereses epullulantes. Nestorius enim et Eutyches dicebant spiritum sanctum esse servum patris / et filii: nec dare vitam gratie: nec inspirationem. Ideo additum est dominum et vivificantem. Et ut servaretur equalitas: additum est. Qui ex patre filioque procedit. Qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur.

Nestoris et
Eutychis
error.

¶ Qui locutus est per prophetas. Cap. 28.

Hoc in Symbolo Niceno fuit additum. contra Montani phrygis errorem: et Porphyrii: qui dicebant prophetas non divino spiritu: sed tanquam phanaticos et arrepticios fuisse locutos. Etiam contra Appellem: qui non admittebat prophetias: quod se rescinderet (ut aiebat ille) et implicarent contradictionem.

Montani et
Porphyrii
error.
Appellis he-
resis.

¶ Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum. Cap. 29.

In Niceno quoque Symbolo hoc fuit additum in eos: qui suis vanis / et deliris nugamentis baptismi sacramentum impugnabant.

Baptismus.

¶ Carnis resurrectionem. Cap. 30.

Titian⁹ hē
reticus.

In Symbolo Apostolorū hoc ponitur contra eos: qui aīaz
simul cum corpore perire affirmabant. Quorū fuit Titian⁹
sub Pio Italo: qui resurrectionē nō admisit. In Symbolo Nicē
ceno sub alia forma dicit. Et expecto resurrectionē mortuorū.

¶ Vitam eternam Amen. Cap. 31.

Ame. i. fiat.

Vitam eternam legitur in Symbolo Apostolorū: et in Nicē
no: et vitam venturi seculi. Amē hebraica vox est. i. sic fiat.

¶ De offertorio. Cap. 32.

Quare cāta
tur quū fit
offertoriū.

Ade vero quum fit offertoriū: tracta sit consuetudo qđ
cantetur: a lege dicit. 2. Paralip. 29. Quunq̄ offerrent
holocausta: ceperunt laudes canere domino: atq̄ in di
uersis organis: que David rex Israel preparauit / cōcrepare.

¶ De Sanctus. Cap. 33.

Sixti papę
institutū.
Sanct⁹ est
cant⁹ Ange
lorum.

Sanctus ter in Missa cantandum Sixtus primus Papa
instituit. Ibi Hymnus vox est angelorū et hominū. Prīa
pars est Angelorū: ex Esa. 6. vbi dicitur: Seraphin clama
bāt sub excelsis: Sanctus. Sanctus. Sanctus. Domin⁹ exercituum:
Plena est omnis terra gloria eius. Et Apoc. 4. Quattuor ani
malia non habebant requiem die ac nocte dicentia: Sanctus.
Sanctus. Dominus deus omnipotens: qui erat: et qui est: et q̄
uenturus est. Secunda pars est hominū: qui prebāt: et sequebāt
tur Dominū in Hierusalē in die palmarum dicentes: Osanna
in excelsis: Benedictus qui venit in nomine dñi. Dicitur autem
ter Sanctus: ad denotandum in personis trinitatem: Contra
Praxē Asiaticū: qui plures negabat personas in trinitate. Et
huius heresis fuit Sabellius / in trinitate vnicā ponēs psonas.
Et quū dicitur Dñs Deus: vnitas essentie cōprobatur. Sāctus
dicitur Grece Agios: non (vt quidā volunt) quasi sine terra: est
em̄ simplex dictio Agios. Additur Sabaoth. i. virtutū vel exer
citiū: est nāq̄ genitiuus fem. ge. Osanna dictio est hebraica. i.
salua obsecro. Cōpointur ab Osī verbo. i. salua: et anna interie
ctione obsecrandi: Deberetq̄ dici Osīanna. De quo Hierony. i.
Epistola ad Damasum sic scribit. Et Osīanna (quod nos cor
rupte propter ignorantia dicimus Osanna) saluifica: siue saluū
fac / exprimit. Osī ergo saluifica exprimitur: Anna interiectio de
precandi est. Nonnulli s̄m hebraicam orthographiam scribūt
Oschianna. Aug. lib. 2. de doctrina Christiana / Osanna vox est
letantis: sicut Rachā indignantis.

Quare ter
dicitur Sā
ctus.

Praxas he
reticus.

Sabellj er
ror.

Sāct⁹ latīe
Agios gre
ce.

Sabaoth.

Osanna.

Osīanna.

Osī.

Anna.

Oschianna

¶ De Ademento in Missa. Cap. 34.

Dico excommunicatis inuentū forte fuit (inquit Gerson) Memēto in Missa: ubi pro amicis nris secreta oram? Licet eos Angelus ecclesie suffragio oīno eē puatos putet.

Nota.
Gerson.
Angelus.

De Canone. Cap. 35.

Dincipiū Canonis esse dicūt hoc: Te igitur clementissime pater: quod ante cōsecrationē dicēdū sacerdotib⁹ instituit Clemēs prim⁹ natione Roma. Post Petrum anno dñi. 71. Post Cletū vero: anno dñi. 93. De hoc Alexan. Diuina forte prouidētia factū est: ut ab ea litera Canon inciperet: q̄ sui forma signū crucis ostēderet in figura τ. Lra em̄ Thau: q̄ est prima in Canone: mysteriū crucis representat. Est em̄ τ lra mystica s̄m Isidorū lib. Eth. Nos latini. t. vocamus. Greci Thita. Hebrei Thau. que (ut ait Hieronym⁹ sup Adarcū) et Adagys nris anotaui⁹: lra salutis est: et crucis.

Clementis
primi insti-
tutum.
Alexander.

τ litera my-
stica.
T. Thita.
Thau.

Dostia azima (ut premōstrauim⁹) esse dicitur sine fermento: quā Sergi⁹ Papa in tres partes diuidi voluit. Primā partē scz ut statim accipiat Sacerdos: que signat partē in celis iā triumphantē: que pars in Christū iam plene trāsuit. Secundā partē in calicē immitendam. Et ut tertia pars remaneat ad finem Missae sumenda.

Sergi⁹ insti-
tutum.

De Uino et Aqua in Sacramento. Cap. 37.

Alexander prim⁹ natione Rom. q̄ incepit āno dñi. 121. qz de la-tere Christi exiit sanguis et aqua. Jo. 19. iō Aquā Uino imi- sceri statuit. Et ob memoriā verbi: i sacrificio dicit: Hoc est corp⁹ meū. Utqz sacerdotes sacris oronib⁹ et admixto Sale Aquā sc̄tāz (quā bñdictā / siue exorcisatā vulgo vocam⁹) p̄ficerēt: qua i phan- nis. i. tēplis: et prophanis. i. locis nō sacris: atqz et Cemiterijs ad- cacodemonas fugādos vteremur.

Alexandri
primi insti.
Aqua bene-
dicta.
Cemite-
rium.

Dignus pōtifer Sacerdotib⁹ penā volēs irrogare: q̄ xp̄i corp⁹ negligētib⁹ cōtractarēt: Si (iqt) ex his aliqd i terrā deciderit. 40. diez penitētiā agito. Si sup altare. 3. Si sup Lintheū. 9. Ubicūqz vero effusū fuerit: labens recipito: si recipi pōt: si min⁹: lauetur Lintheū: aut radaſ lotū: aut rasum cōcremet: vlt̄ iſeraſ sacrario.

De Oratione Dominica. Cap. 39.

Hanc orationē P̄r n̄r. q̄ est oīm oronū (q̄ deo fieri p̄t ac- ceptissima / et homini vtilissima) (beat⁹ Greg. sup Hostiā i Altari cātandā instituit.

P̄r decretū

Beati Gre-
go. institutū.

De Agnus Dei. Cap. 40.

Agnus dei olim ter dicebatur: cum hoc fine: Misere- re nobis. nunc autem obtinuit consuetudo sine aliquo in- stituto ut in tertio: Dona nobis pacem dicatur. Unde

Sergi⁹ Syri
institutum.

etiam dicit pri⁹ Sacerdos populo. Pax dñi &c. Ut vero Agn⁹ dei in diuini corporis fractiōe p̄cineret. Statuit Sergi⁹ natione Sy⁹.

¶ De Osculo Pacis. Cap. 41.

Leonis sicu-
culi insti.

Pacem dari pp̄lo in Missa: instituit Leo natione Sicul⁹ quā preosculatur sacerdos. In Missa pro defunctis nō datur.

¶ De 3te Missa est. Cap. 42.

Misse finis

Hec clauduntz terminant sacrificiuz. Dicit enim Sacerdos populo. Vos omnes ite quādo lubebit ad negocia vestra: Missa est sup. completa: vel aliquod aliud.

¶ De festo Pasche. Cap. 43.

festum
pasche i die
dñico.

Dius natione Italus Pasche festum in die dominico ce-
lebrari voluit. Quod etiā Victor felicitis: ne i hoc Iudeos imitaremur.

¶ De Ieiunio Quadragesime. Cap. 44.

Telesphori
institutum.

Ieiunium Quadragesime ante Pascha instituit Thelespho-
rus.

¶ De Ieiunio. 4. temporum. Cap. 45.

Antiquus
rit⁹ ieiunio-
rum.

Alistus natione Roma. instituit: vt ter in anno ieiuna-
retur die Sabbati: presertim vini/olei/z frumēti gratia
p̄m prophetā: quarto scilicet mēse/septimo/et decimo:
inchoando annum more Ihebreorū. Tercū post mutata senten-
tia id in. 4. anni tēpora trāstulit: quibus tēporibus deinceps ra-
tio sacrorū ordinū habita est: quum antea id quidē mense dūta-
rat Decembri fieri consueuisset. Ordines vero: vt sunt: distingit
Saius Saius Dalmata.

Distinctio
ordinū.
Saii institū-
tum.

¶ De sacro chrismate. Cap. 46.

Chrisma re-
nouandū.

Habianus natione Roma. vt singulis annis in cena domi-
ni Chrisma renouaretur: ac vetus combureret: statuit.

¶ De Gloria patri. Cap. 47.

Damasi in-
stitutum.

Damasus Hispanus vt alternis vicibus Psalmi z in fine
eorū/Gloria patri &c. caneretur statuit. Quod etiam
beatus Hieronim⁹: contra Ihereticos spiritui sancto
detrabentes. Sicut z Sabinianus horas officijs distingui. Lās-
padas accēsas teneri. Et Linus natione Tuscus mulieres nisi
velato capite tēplum non ingredi.

Beati Hie-
rony. instit.

Institutū
Sabiniani.

Lāpades ac-
cense.

Mulieres
tēplū igredi
non debent
nisi velato
capite.

¶ De Baptismo. Cap. 48.

Isinus Grecus in Baptismo infantium duo saltē testes in-
teressēt: quorū vn⁹ mascul⁹ esset/voluit. Quō in hac Tolosa
obseruatum video: quum in Gallia fere sp̄ sint tres: in masculo
mares duo/cū femina. Si femella: femine due cum masculo.

De his vocabulis Missa. Christus: et Jesus. Cap. 50.

Quod forte Barbarophoni dictionem hanc Missa (quam
Ihebraicam. Cap. i. diximus) barbaram putent: caput
hoc annotare lubuit: ut suam cecitatem demum percipiant.
Est enim vocabulum hoc Missa in usu doctorum viro-
rum: quo utitur franciscus Syluius in re literaria haud parui nominis: et alij
plerique. Non est ergo a literatorum Classe reiectum. Christus per. ch.
aspiratum: et in latinum scribes: et est Grecum: sicut Messias Ihe-
braicum: et unctus latinum: ubi errauit Hebelius post Lactantium.
Tu caue ne per x scribas Christus: hoc modo xps. Indocti enim
sic decepti sunt grece literature ignorantia. Quum enim Xpo
(ubi X lra valet Ch. no. x. Itē p valet r no p. videt) falso Christus
inde confingunt. Jesus preterea in latino scribas no aspiratum:
estque trium syllabarum: et est Ihebraicorum (dicit Hieronymus) sicut
greca Soter: et latina Saluator: qui nos/nobisque fauiffiores sal-
uificet.

Missa in usu
doctorum est.

franciscus
Syluius.

Christus.
Messias.
Unctus.
Error Hebe-
lij et Lactan-
tij.
Xpo non
Xps.
Jesus.
Soter.
Saluator.

**De Roma. pontificum in commutando
nomine potestate. Cap. 51. et vltimum.**

Quia hactenus Roma. pontificum super diuino Missae sa-
crificio institutionem (deo nobis auxiliatore) sumus se-
cuti: antequam huic diuinorum Pragmaticae Coronidem im-
pingamus: Unde pontificibus illis nomen suum commutare liceat:
silentio non preterire congruum visum est. Sergium siquidem Ser-
gij Roma. Os porci cognominatum in pontificia dignitate hoc
nomen aspernatum ferunt: Sergiumque voluisse nuncupari. Sic
igitur suis sequacibus commutandi nominis consuetudinem ipse posuit.

Sergius os
porci cogno-
mēto dicitur.

Gloria Deo.

Petri Corbelini Cenomani ad suum Alanum
Karpaenum de perfidorum Ihereticorum
confutatis Opinionibus Libellus Ele-
gantissimus: vana: et futilia
Iheresiarcharum
refellens des-
liramens
ta.

C

**Petrus Corbelinus Preclaro: Spectatissimeque indolis
Adolescenti suo Alano Karpæno. S.**

Pylon Troadensis vir eloquio non vulgari spectabilis: in educandis / instituendisque pueris valde idoneus: in eorumque ingenijs pensitandis emunctissime naris / ac prosum Theracius (vt aiunt) lapis: dicere solebat mi Alane suauiissime precepta duo precipue esse pueris adhibenda: Pudorem imprimis (quod bonum in adolefcete signum tradit Seneca: et Diogenes virtutis color) Deinde laudis studiũ: quod discendi aculeũ subderet. Hec oia cumulatissime (veluti ipse Charites tibi nasceti affuerint) natura elargita est. Nec satis demirari possum te eas ingenij dotes: veluti in Adinerue penetralibus educatũ: et iuuenile candidissimi animi vigore: eaque ad tibi oim conciliandos aios venustate esse a cunabulis assecutũ. Quisquidẽ memoria mecum repetens domesticam illam consuetudinẽ: quo tpe a nobis in poetico studio Adaserys exercebatur: illaque tuam erga me: quum febrem quartanam paterer: placidissimam animi gratitudinẽ: humanissimamque crebra obsequia: velox / felix / et celere / et ad oia sequax ingenium: studiũ quoque infatigabile: quod traditũ / siue dictatũ fuisset: statim reddebas tpe: non potui non hec scriptis meis illinire. Etenim non minore mihi voluptate vnus prelegenti (quẽ instar oim habebam) afferebas: quẽ olim Platoni Aristoteles: et ille Antimacho. Qui quum in magna populi frequentia librorum suorum nodos interpretaret: et quum auditores oes eum propter Platonem reliquissent: legam (inquit) nihilominus: Plato enim mihi instar est oim. Huius rei fidem faciunt tot / tamque frequentes in comilitones tuos victorie: quod solus quattuor: quos Paschalis precipui nominis falso esse dicebat: questionibus / hystorijs / fabellisque eligues prosum / et statuis magis mutos reddebas: quod quanto alijs molestius: tanto mihi gratius erat. Tui ipsius ei gloriã victorie palmam mihi existimabam: optima licet plurimis non placuerint. Sed ne longior sim: hunc Heresiarcharum libellum nomini tuo: sicut et patris tui yuonis Karpæni viri comis et disertis / super Adisse sacrificio opusculum: tui amore meam reficere memoriam: offero: et nuncupatim dico amicitie erga te mee monumentum sempiternum. Is ego sum profecto qui mihi charos amore inseparabili: infestis irreconciliabili complector odio. Itaque alium mouere lapidem parat (Kudẽ siquidẽ mihi nunc in partium: spes mea (vt est in adagio) ois adhuc in herba est) hec scripsi: ea fore utilitati multorum arbitratus. Vale: et me redama.

De Arrio. Caput. i.

Arrius Alexandrinus Armodij filius: Christi fide cavilis posse evertere arbitrat: filium deum ab eterna patris substantia his verbis separare est conatus. Erat aliquando: quando non erat: non intelligens filium procoeternum esse: eadem in Trinitate substantia. Dicit enim. Ego et pater unum sumus. Ad cuius heresim refellenda: sub Constantino imp. celebrata est Synodus Nicena: cui Alexander et pannonius Episcopi affuere: Athanasius inter Diaconos cum 318. alijs presulibus. Qui exprobrata Arrij sententia / filium patri consubstantialem fecerunt: qui et grece ομοουσιος dicitur. i. eiusdem cum patre substantie. Nec ille impune tulit. Nam exul factus quando secessum Constantinopoli corporis excrematorum egeredorum causa petisset: miseram animam cum intestinis in fornicam emisit: multos nihilominus sue heresis sectatores habuit.

Arrius.

Synodus nicena.

Mors Arrij misera.

De Arrij sectatoribus. Cap. 2.

Aetius sophistes Antiochenus: Christianorum fide relicta (nam primum Christianus fuit) Arrio adhesit. Qui ab Antiochia pulsus: Atheos. i. sine deo / dicitur est. Eudorus item presul Constanti. Eusebius presul Nicomediensis: Meletius presul in Egypto: Et Sabinus presul Iheraclee: qui Christianos omnes: qui ab Arrio recesserant in Nicena Synodo: idiotas vocabat: et ignavos: eosque (quod ingenium infirmum haberent) lapsos fuisse. Olimpius quoque Arriane secte fuit discipulus: qui fulmine ictus (quod palam Trinitatem detestatus esset) Anastasij fortunati seculo divinitus evanuit.

Arrij secta.
Aetius antiochenus.
Atheos dicitur.
Eudorus.
Eusebius.
Meletius.
Sabinus.
Olimpius.
Olimpi mors misera.

De Amonio. Cap. 3.

Amonius Alexandrinus Origenis preceptor / fuit a pueritia Christianus: Mox provectionis etatis fidem deseruit.

Amonius.

De Menandro mago. Cap. 4.

Menander Magus Samaritanus gentis servatorem se vocabat: ex Olympo ad hominum salutem missum. Nullo pacto Angelos ab hominibus: quod magice artis disciplina posse vinci assererat. Quem secutus est Saturninus Antiochenus.

Menander
Magus.

Saturninus.

De Iuda. Cap. 5.

Iudas quidam (non Christi proditor) Antichristum suis temporibus futurum: veluti certum nil foret magis: scripsit.

Iudas.

De Apollinari. Cap. 6.

Apollinaris iunior affirmabat aiaz a deo verbo factum non assumptam: aut si assumpta esset: non habere mentem.

Apollinaris.

Berillus Bostrene urbis Arabie Episcopus dicebat redemptorem ante humanitatem non fuisse: nec propriam habere divinitatem substantiam: sed
Cij

Berillus.

patris dumtaxat substantiam in eo habitauisse. Eius errorem vicit Origenes.

¶ De Lorino et Blascone. Cap. 8.

Lorinus et
Blasco.

Aleutherij pontificis greci seculo / Lorinus et Blasco deum creasse mala: et eundem non creasse mala contendebat. Quod verum est permissiue: non tamen effectiue.

¶ De Simone Magico. Cap. 8.

Simon Magus.

Simon Magus natione Samaritanus: multos artibus magicis: et ope demonum in Rome eludens sub Claudio imperatoris minister habitus est loco: et statue honore decoratus: cum hoc titulo: Simoni deo sacro. Eum miseram efflasse animam Petri precibus pro aera deuolantem plerisque affirmant. Hunc secutus est Carpocrates.

Carpocrates.
Ebion.

¶ De Ebione. Cap. 10.

Photinus.
Paulus Antiochenus.

Ebion Christum purum esse hominem: sine ulla deitate male arbitratus est: ut iam prenotatum est. c. 22. de sacrificiis. Quem secutus est Photinus presul Smyrnenus: et Paulus presul Antiochenus: qui Christum simplicem fuisse hominem: maximum alioqui prophetam affirmant. Perfectum tamen hominem fuisse Christum dicebat Ebion. Eius imitatores Ebionite nuncupantur.

¶ De Messalianis. Cap. 11.

Messaliani
Dalphidius
Datosius.
Phibas.

Quisdam demonis effectum expectabant Messaliani: quem spiritum arbitrabantur. Opus manuum tanquam malignum omnino reiciebant: somno otiosos indulgentes. Eius quidem secte principes fuerunt Dalphidius: Datosius: et Phibas.

¶ De Manete. Cap. 12.

Manes.

Manes imperator Aureliano e perfide Romanam venit. Hic ponebat duo principia inuicem contraria: dicebat se ex virgine natum: et in motibus educatum. In Christo unicum ponebat naturam diuinam: eiusque humanitatem dicens esse phantasticam. Nec esse verisimile Deum pati voluisse. De eo sic Eusebius: Manes heresiarcha gentis Persarum: vita et moribus barbarus: tam acer ingenio: ut ex nominis argumento insanire videretur. Denique Christi se nunc formam gerere conabatur ostendere: eiusque more. 12. habuit discipulos.

Eusebius de
Manete.
Manes in
star Christi
12. comites
habuit.
Cherinthus.

¶ De Cherintho. Cap. 13.

Theodorus.

Regnum Christi post resurrectionem Hierosolimis futurum putabat Cherinthus: ubi mille annos libidinis voluptatibus indulgissent homines.

¶ De Theodoro Coriario. Cap. 14.

De Christo humanam tantum naturam dabat. Non inficiabatur tamen in eo verbum dei habitasse: ob precellentem virtutem. Mariam non dei: sed hominis matrem dicebat. In quem celebrata est

Synodus quinta. anno salutis. 40. vbi sancitū est: vt Maria

Maria
Theotocos
.i. mater dei

Theotocos. i. mater dei posthac nuncuparetur.

¶ De Eluidio. Cap. 15.

Eluidius Auxētij discipul⁹ virginē peperisse Mariā nō dif-
fitebatur: sed post viro cōgressam dicebat: aliosq; suscepis-
se liberos: q̄ fuerint dñi fratres. Ihui⁹ heresiz argute vicit Hiero-
nymus.

Eluidius.

¶ De Barbara. Cap. 16.

Sigismūdi imp. vxor Barbara stultas vocabat Virgines:
q̄ martirium pro Christi noie passe fuissent: q̄ voluptatis
gaudia nō gustassent. Dicebat aīas simul cū corporibus
interire: nec futurā aliā vitā posthanc / quā viuim⁹. Iouinianus
etiā Virginitati nuptias preferebat: stoice arbitrat⁹ / r virtutū
r viciorū equalitatē. i. paria esse peccata / et pares virtutes. Cui⁹
scriptis respondet Hieronymus.

Barbara
vgines irri-
debat.
Iouinian⁹.

¶ De Nepote. Cap. 17.

Nepos in Egypto episcopus: sanctos in terris mille annis
regnatos in illecebris r libidinibus cū Christo dicebat.

Nepos.

¶ De Belcheshaitis. Cap. 18.

De scripturis q̄dā oīno reijciebāt: q̄dā rursuz noue ac ves-
teris legis testimōia admittebāt. Paulū Apostolū oīno
refutabāt. Librū quēdā habebāt quē dicebant celitus de-
missum: cuius verba si quis audisset: delictorū veniā cōsequeretur.

Belcheshai-
te.
Paulum
Aplm nō re-
cipiebant.

¶ De Donato. Cap. 19.

Donatus Afer (a quo Donatiani r Donatiste vocant⁹)
per Africā / r Judeā filiū esse minorē patre: r spiritū san-
ctum minorē filio: Christianosq; esse rebaptisandos pre-
dicabat.

Donatus.

¶ De Eunomius. Cap. 20.

Eunomius p̄sul Cyzicenus i Christo diuinitatē negabat.
Cōtra fidē mltā scripsit. Quē demū Gregori⁹ Nazianzen⁹
r Greg. Nisse⁹ p̄sules cōuicerūt.

Eunomius.

¶ De Templarijs. c. 21.

Aderferunt hi āno post ipcriū Augusti. 1030. In tātā san-
ctitatis opiniōez aliqñ venerūt: vt breui tpe mltas opes
sibi cōparauerit: r tēpla (a qb⁹ Templarij nomē hñt) q̄ fre-
quētes versarent in tēplis. Diuinis sacrificijs ipudētissime abdi-
catis iudem i nephāda flagitia diuerterūt. Cōflatū em̄ simula-
chrū miro artificio (cui hoīs cutē supinduxerāt collocatis i frōs-
te duob⁹ carbūculis oculorū istar micātib⁹) loco numinis cuiusdā
reuerabant. Mortuorū cadauera cōcremata ceteris dabāt i pos-
tū: vt in ea heresi firmi⁹ durarēt. Dānati sunt tādē r flammis de-
uotissīa Elemētis: q̄ successit Bñdictio in Tiēnēsi Cōsilio. āno
salutis. 1312. hoc in Chr. Gal. lib. 7. de Rege philippo pulchro.

Templarij.

¶ De Sarabaitis. Cap. 22.

Sarabaitę.

Augustinus ex Hieronymi traditione Sarabaitas sacerdos
tes in Aegypto sitos tradit: in petrarum foraminibus habi-
tantes: indutos porcorum et bovis pellibus: funibus cinctos: palmarum
spinas ad calcanea portantes: ad cigulum ligatas: Discalceatos:
et sanguine cruentatos. Cauernis exeuntes ad festum Scenophegie
pergunt Hierosolymam: et sancta sanctorum intrantes: paupertatem
abstinentiam predicant a se seruari. Tunc barbaram circumspectate populo con-
uellunt acriter. Itaque numis tali astu/ commentoque adeptis in suam
remeant regionem: et in letitia epulantur/ delicijs et voluptatibus in-
dulgentes. De his Adagium fecimus: ut Sarabaita pius.

Sacta Sac-
torum.

Rege Ada-
gia nostra.
Eutyches.

¶ De Eutyche. Cap. 23.

Eutyches Constanti. secernebat Christum a verbo dei: negans
Christi carnem esse similem nostre: duasque in eo inueniabat naturas.
Christi corpus e celo descendisse non negabat: verum in virginis aluum/ tam-
quam solis radios penetrasse affirmabat. In quem celebrata est quar-
ta Synodus.

Synodus
quarta.

Nestorius.

Synodus
tertia.

Montanus.
Prisca/ et
Maximilla
foemine.
Tertullianus.
Monothel-
ite.

Synodus
sexta.
Sergius.

Alogi.

Gerdo.

Apelles.

¶ De Nestorio. Cap. 24.

Nestorius Germanicus presul Constanti. sue heresis sequacibus ce-
lsum promisit. Christum negabat esse deum: homines tamen dicebat:
duas negando naturas: Diuinitatem ei collatam pro merito
arbitrari. In hunc celebrata est Synodus tertia: sub Theodosio
iunior.

¶ De Montano. Cap. 25.

Montanus Phryx se paracletum vocabat. Multos in suam
traxit heresim: mulieresque duas: Priscam et Maximillam
eo redegit insanie: ut viris relictis eum sequerentur. Sectatores
Cataphrygas habuit: qui sibi: non Apostolis infusum predicabant spiritum
sanctum. Eum imitatus est etiam Tertullianus patria Cartaginensis: pri-
mum Christianus.

¶ De Monothelitis. Cap. 25.

Hin deo voluntates duas negauerunt: diuinam. scilicet et humanam:
res tamen aliter se habent: quam deus multa ut homo et voluerit/ et fecerit:
multa item ut deus. In hos celebrata est Synodus sexta. anno salu-
tis. 505. Eius heresis princeps fuit Sergius presul Const.

¶ De Alogis. Cap. 27.

Idannis Apocalypsim blasphemati sunt: negantes verbum esse
deum.

¶ De Gerdone. Cap. 28.

Gerdo: cuius assecle Gerdonianum vocant (sicut et Manes) duo
principia contraria ponebat.

¶ De Apelle. Cap. 29.

Apelles se deum quem coleret ignorare: Christumque non in verita-
te: sed ut hominem in fantasia apparuisse/ iactitabat.

¶ De Paulo Samosateno. Cap. 30.

Dulus Samosatens⁹ magne temeritatis hō: maiorisq^{ue} amentie Psalmos in honorē dei cātari solitos vetuit: et his alios suffecit i suā laudē a se scriptos. Ilic filium dei de celo descēdisse negabat: s; in vtero virginis pncipiū habuisse.

Paul⁹ Samosatenus.

¶ De Aquarijs. Cap. 31.

Auarij ab aqua nomen habent: q^{uia} eas solā offerrent in calice sacramēti: q^{uo}d est cōtra Alex. primi Rom. institutū.

Aquarij.

¶ De fausto. Cap. 32.

Hic scripsit libros in fidē nostrā: quibus respōdet Augustin⁹.

faustus.

¶ De Acephalis. Cap. 33.

In Christo duas negarūt naturas: sicut alij: de quibus Cap. 34.

Acephali.

Kyrie Eleyson.

¶ De Adamianis. Cap. 34.

Adamiani.

Ad instar Adā protoplasti hi nudi/ sineq^{ue} vllō vestitu degebāt: eo mō cū femis versātes. Asserebātq^{ue} illō vite magis eē cōmodū: q^{uia} nature magis etiā accederet.

¶ De Pollione. c. 25.

Pollio.

Pollio Adacedoni⁹ dicebat spm̄ sc̄m̄ nihil cōe habere cum p̄re et filio. Nō ificiabat tñ filiū p̄ri filiz.

¶ De Nicolao. c. 36.

Nicola⁹.

Nicolaus (a quo Nicolaitarū orta erupit heresis) legē/ matrimonijq^{ue} sacramentū refellebat: volebatq^{ue} promiscuos esse concubitus.

¶ De Almerico. Cap. 37.

Hic i mēte diuina creare: et creari Ideas dicebat: q^{uia} insanie sue furorē nō tulit impune. Mā eū Inno. 3. Parrhisiz comburi iussit.

Almericus.

¶ De Praxea. Cap. 38.

Praxea Asiatic⁹ in Trinitate plures negabat psonas: sed eūdē patrē et creasse oīa: et in Cruce pepēdisse. Ihu⁹ de mēte rñdet tertullian⁹. Sic etiā Sabelli⁹ (sive maui) Sabin⁹: aut Sabell⁹ in Trinitate vnicā ponebat psonā. Christū dei filium negabat: et spiritui sancto auferebat intellectum.

Praxea.

Sabelli⁹.

¶ Symmachus. Cap. 39.

Symmachus vn⁹ Bibliorū intepretū: putauit Christum ex Marie et Joseph: sicut et Iudei: et Ebion: coitu fuisse natū: nisus probare ex Math. Euang.

Symachus

¶ De Thimerobaptistis et Mictagibus. Cap. 40.

Thimerobaptiste seipos: et sua vestimēta quotidie lauabāt. Et Mictages geniū corrumpi dicebant: si noctu vigilaretur: quare noctem vniuersam somno concedebant.

Thimerobaptiste.

Mictages.

¶ Tolose/ ex Officina Eustachij Marecalli: in vico Portarietis. 16. Kal. Nouemb. anno a redemptione Mundi. 1523.

51

TO
BIBLIOTECA

Sala

Número

R
7

OLEO

MOCCA PRO

RESERVA

NI

NI

RESERVA

Res.

731